

Politikas priekšlikumu kopsavilkums: Kā sociālajos medijos mazināt ietekmi naidīgiem naratīviem par Ukrainu un ukraiņiem?

Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2024. gada 11. oktobrī

Ievads

Šis politikas priekšlikumu kopsavilkums piedāvā ieteikumus, kā mazināt naidīgo naratīvu ietekmi par Ukrainu un ukraiņiem, kas izplatīti Latvijas sociālajos medijos un sabiedrībā. Ieteikumi balstīti Providus 2024. gada monitoringa rezultātos, kur analizēti sociālo mediju kanāli, kas mērķēti uz Latvijas krievvalodīgajiem iedzīvotājiem, kā arī pētīta Latvijas sabiedriskā doma (aptauja) un ukraiņu pieredzes stāsti (aptauja, fokusgrupas).

Galvenie secinājumi

- Platformās Telegram, TikTok, YouTube vairāki sociālo tīklu kanāli mērķtiecīgi strādā uz to, lai Latvijas krieviski runājošos iedzīvotājus noskaņotu pret Ukrainu un ukraiņiem.
- Naidīgu informāciju izplatošie sociālie tīkli izmanto dažādas metodes, kas paredzētas dažādām mērķauditorijām - sākot no atklātas propagandas līdz pamatā neitrālas informācijas sajaukšanai ar Ukrainai un ukraiņiem naidīgiem vēstījumiem.
- Naidīgi naratīvi pret ukraiņiem veicina sociālo spriedzi Latvijā, apgrūtina Ukrainas bēgļu piekļuvei mājokļiem, veselības aprūpei un rada viņos apdraudējuma sajūtu par savu drošību, dzīvojot Latvijas sabiedrībā.

Politikas priekšlikumi

1. Pieprasīt sociālo mediju platformām pildīt pienākumu moderēt naida runu un novērst likumu pārkāpumus

Lai nodrošinātu, ka sociālo mediju platformas aktīvi ierobežo naida runas un citus Latvijas likumu pārkāpumus, Latvijas valsts iestādēm (ar vai bez sadarbības ar pētniekiem akadēmiskajā, privātajā vai nevalstiskajā sektorā) jāidentificē un jāuzrauga nozīmīgākie sociālo mediju kanāli, kas izplata naidīgus naratīvus par Ukrainu un ukraiņiem – uzmanību pievēršot tiem, kuriem ir liela auditorija. Jāreģistrē pārkāpumi, īpaši kara propaganda un tiesisko normu pārkāpumi. Eiropas

Eiropas Savienības līmenī ir spēkā Digitālo pakalpojumu akts, kas nosaka virkni pienākumus platformām, kur izvietoti šie kanāli, tai skaitā pienākumu sadarboties ar dalībvalstu tiesībsargājošajām iestādēm tam, lai novērstu nelikumīgu saturu. Gadījumā, ja platformas savus satura moderēšanas pienākumus nepilda, Latvijas digitālo pakalpojumu koordinators (Patērētāju tiesības aizsardzības centrs) var celt pretenzijas Eiropas Komisijai vai saviem kolēģiem tajās valstīs, kur šīs platformas ir reģistrētas darbībai Eiropas Savienībā. Par savu Digitālā pakalpojumu aktā noteikto pienākumu nepildīšanu platformām draud sodi līdz pat 6% no apgrozījuma vai pat darbības apturēšanu. Tāpat ir iespējams apturēt pretlikumīgu saturu izplatošo kanālu monetizāciju – iespēju tām pelnīt naudu no reklāmām vai no pašas platformas.

2. Uzlabot veidu, kā tiek izzināti Latvijas krieviski runājošās sabiedrības daļas mediju lietošanas paradumi un attieksme pret jūtīgiem jautājumiem

Lai precīzi izprastu naidīgo naratīvu ietekmi un sociālo mediju lietošanas paradumus, īpaši situācijās, kad aptauju dalībnieki izvairās no viedokļa paušanas, Valsts kancelejai (atbild par stratēģisko komunikāciju) un Kultūras ministrijai (atbild par sabiedrības saliedētību) jāiesaista sociologi un antropologi tam, lai izstrādātu un sāktu izmantot efektīvākas pētniecības metodes. Jāizvairās no tradicionālām aptaujām un latviešu valodā organizētām fokusgrupām, tā vietā jāizvēlas, piemēram, pašu attiecīgās grupas pārstāvju vadītas grupu diskusijas vai etnogrāfiskus pētījumus. Šāda pieeja palīdzēs iegūt skaidrāku priekšstatu par to, cik liela ir vai nav naidīgo naratīvu ietekme un kā šādi naratīvi izplatās Latvijas sabiedrībā.

3. Nodrošināt faktu pārbaudes pieejamību arī krievu valodā

Lai mazinātu dezinformācijas ietekmi uz tiem Latvijas iedzīvotājiem, kuri pamatā informāciju iegūst krievu valodā, neatkarīgu pētnieku veiktām faktu pārbaudēm ir jābūt pieejamām arī krievu valodā. Šobrīd Latvijā tā tiek publicēta tikai latviski pat gadījumos, kad tiek atspēkota pamatā krievu valodā izplatītā dezinformācija.

4. Palielināt Ukrainas bēgļu redzamību un iesaisti Latvijas sabiedrībā

Lai samazinātu augsni naidīgiem, stereotipizētiem priekšstatiem par ukraiņiem, svarīgi veicināt ukraiņu redzamību Latvijas sabiedrībā. Piemēram, dažādos ar sabiedrības saliedēšanu saistītos konkursos pretendentiem varētu tikt dotas priekšrocības tad, ja viņi šajos pasākumos iesaistītu arī Latvijā dzīvojošos Ukrainas civiliedzīvotājus. Tāpat valstij būtu arī jāatbalsta žurnālistika par Latvijā dzīvojošajiem ukraiņiem kā vienu no potenciāli diskriminācijai un naidam pakļautām grupām.

Pilns pētījums pieejams Providus mājaslapā!